

doi: 10.33249/2663-2144-2019-77-4-67-76

УДК 336.711

ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Л. В. Сус, М. О. Онищук*e-mail: Lsus4462@gmail.com*Житомирський національний агроекологічний університет
бульвар Старий, 7, м. Житомир, 10008, Україна

Обґрунтовано значення державних банків для розвитку банківської системи України, що є беззаперечним, оскільки у процесі своєї діяльності вони вирішують низку завдань, які мають загальнодержавне значення, зокрема: підтримка стабільності банківської системи; фінансування соціально корисних, проте фінансово неприбуткових проєктів; стимулювання фінансового розвитку в регіонах, куди важко потрапити комерційним банкам. Особливого змісту роль державних банків набуває в умовах стрімкого збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі країни. Виявлено особливості функціонування державних банківських установ та формалізація їх діяльності на перспективу. Систематизовано основні переваги та недоліки присутності державної власності у банківському секторі економіки. Побудовано рейтинг банківських установ та визначено ринкову позицію державних банків у банківській системі по активах, залучених коштах та капіталу.

Проаналізовано основні показники діяльності державних банків в Україні, зокрема проведено аналіз прибутковості державних банківських установ. З метою оцінки рівня концентрації і, відповідно, монополізації банківського ринку розраховано фактичні значення індексу концентрації Херфіндала-Хіршмана для державних банків. Проведені розрахунки надалі можливість визначити основні проблеми, пов'язані з підвищенням рівня концентрації на ринку банківських послуг та обґрунтувати основні напрями їх подолання. Досліджено інструментальне забезпечення політики держави щодо ефективності функціонування державних банків в Україні. Запропоновано необхідні інноваційні банківські послуги для успішного забезпечення стабільної діяльності державних банківських установ.

Ключові слова: банківська система, державний банк, конкурентоспроможність, індекс концентрації, ринок банківських послуг, банківські інновації.

Постановка проблеми

Існування та функціонування державних фінансово-кредитних інститутів у банківських системах країн світу є одним із актуальних питань як сучасної економічної науки, так і міжнародної фінансової спільноти. Наразі день досить важко визначити ефективність функціонування державного банку з позиції виконання чи невиконання ним покладених на нього функцій, що є особливо актуальним саме для нашої держави. Створення ефективної системи державних банків, основним принципом функціонування яких має бути суспільний, а не комерційний інтерес, є перспективним напрямком розвитку вітчизняного фінансового сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У вітчизняній економічній літературі ролі державних банків України та їх впливу у розподіл інвестиційних потоків у державі присвячено чимало наукових праць. Зокрема, до них можна віднести роботи таких учених, як Бугель Ю.В. [1], Кичань О. М. [3], Корецька Н. І. [5], Корнеєв В.В. [6], Пурій Г. М. [8], Солодовнік О. О. [10], Чмутова І. М. [11] та ін. Ураховуючи практичну цінність праць вищезазначених фахівців, необхідно наголосити на потребі більш системного дослідження функціонування державних банків через визначення спектру їх обов'язкових функцій.

Мета, завдання та методика досліджень

Метою наукової роботи є виявлення особливостей функціонування державних банківських установ та формалізація їх діяльності на перспективу.

Поставлена мета обумовила вирішення таких завдань: з'ясування теоретичних основ та методичних підходів функціонування державних банків; дослідження необхідності державних банків їх місця і ролі в банківській діяльності; удосконалення адміністративно-правових заходів у сфері функціонування державних банків.

Об'єктом дослідження є державні банки України. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних та прикладних проблем функціонування та управління державними банками.

Дослідження здійснювалося на основі системного методу наукового пізнання економічних явищ і процесів. Для уточнення сутності поняття «державні банки» використано абстрактно-логічний метод, метод індукції, термінологічного аналізу й операціоналізації понять. Для економічного обґрунтування практичної значущості запропонованих позицій використано монографічний метод. З метою встановлення частки державних банків у банківській системі України та світу застосовано метод бенчмаркінгу.

Результати досліджень

У період деструктивного розвитку на фінансовому ринку посилюється увага до функціонування та ролі державних банків у банківській системі. Цілком логічно, що у період кризи основою стабільності банківської системи країни залишаються державні банки або ті, які мають державну частку. Дослідження стану діяльності вітчизняних державних банків та визначення їх оптимальної питомої ваги у банківській системі України нині є назрілим питанням.

На думку деяких вітчизняних фахівців, сталий розвиток банківського сектору стримується недосконалістю його структури, яке виражається, зокрема, в "гіпертрофовано високій частці державного сектора в сукупному капіталі банків". Представники іншої точки зору стверджують, що в сучасному світі держава є повноправним суб'єктом економіки, вона може і

повинна, в міру необхідності, зберігати свою участь, у тому числі на ринку капіталів, бути, зокрема, власником банківського капіталу і займатися відповідною діяльністю [12]. Частка держави в банківському капіталі будь-якої країни, в тому числі України, – це не штучно отримана величина. Не тільки в минулому, але і у Новітній історії інших країн також є приклади домінування держави в банківських системах.

Аналіз досвіду світової банківської системи дозволяє виявити таку загальну закономірність, яка відображає чітку тенденцію одержавлення банківської системи, за умови виникнення кризових ситуацій. Як правило, в міру поліпшення економічної ситуації держава починає рухатися у бік приватизації банківського сектору. Свого піку одержавлення на Заході досягло в середині 1980-х рр., коли у Франції були націоналізовані найбільші банки країни. Існує наукова думка, за будь-яких обставин в ринково розвинених країнах держава контролює в середньому 30–40% банківського капіталу [1].

Багатовікова реальна банківська практика недвозначно змушує виходити з того, що наявність в економіці будь-якої країни більшої або меншої кількості державних банків і банків з державною участю – явище цілком ординарне, необхідне, доцільне і, більш-менш, поширене у всьому світі. Інше питання – яка структура поділу банків забезпечить ефективне функціонування банківської системи в цілому, скільки державних банків може функціонувати одночасно та яка їх доля є виправданою. Отже, держава в особі певних своїх органів не тільки може (формально має право), але і має, тією або іншою мірою, безпосередньо займатися власне банківською діяльністю (крім відповідної діяльності центрального банку), створюючи (або вже маючи) для цього державні банки і банки з державною участю в капіталі. На користь висловленої вище принципової тези можна навести такі основні аргументи які зображені на рис. 1.

Державні банки і банки з державною участю необхідні для підтримки в банківській системі раціонального "градуса" конкурентної боротьби, протидії монополістичним тенденціям, які можуть виявлятися в діяльності приватних кредитних організацій.

Рис. 1. Ідеологія створення та функціонування державних банків України

Джерело: власні дослідження.

Особливо важливою ця їхня роль може бути в регіонах, де банківських організацій недостатньо. Зі своїми потужними комерційними структурами держава також виступає в якості головного конкурента в економічному середовищі, яку прагне розвивати.

Для України особливе значення мають такі обставини, як вкрай низький ступінь забезпеченості банківськими послугами підприємств, організацій і населення багатьох районів країни. Вирішити проблему доступності банківських послуг у віддалених і депресивних регіонах неможливо силами тільки приватних комерційних банків. Значить, державна участь тут просто необхідна.

Однак найбільш суттєва обставина, різко підвищує значення державних банків, пов'язане з необхідністю реалізації цілої низки національних проектів, покликаних вирішити абсолютно нагальні проблеми подальшого розвитку країни (програми житлового будівництва, модернізації житлово-комунального господарства тощо.). Посилення ролі держави в контексті реалізації національних проектів і соціально-економічного розвитку регіонів – об'єктивна реальність і необхідність.

У колах, близьких до Міжнародного валютного фонду і Світового банку, досить широко поширені думки, про наступне: а) державні банки (банки під державним контролем) неефективні, оскільки як політизовані організації вони неправильно розподіляють капітали; б) хоча фінансова система потребує підтримки, особливо в кризові періоди, проте довгострокове державне володіння банками – неприваблива перспектива [12].

Натомість головним аргументом на користь державних банків є те, що вони здатні стимулювати економічне зростання, фінансуючи окремі сектори та регіони, в яких не зацікавлені приватні банки. А саме: кредитуючи масштабні, дорогі та довгострокові проекти, навіть із низькою прибутковістю. Тому варто зазначити, що "привабливість перспективи" має різний вигляд, з точки зору, звичайного комерційного банку, що ставить на меті власні індивідуальні цілі, і суспільства в цілому, чий фундаментальні інтереси повинна реалізовувати держава, в тому числі у банківській сфері. І якщо для цього необхідні державні банки та банки з державною вагомою участю, то збереження або зміцнення таких – просто необхідна перспектива.

Ситуація в банківській сфері України наразі є нестабільною через політично-економічний стан нашої держави. Механізм ринкової економіки не здатен повністю урівноважувати стан банків, а отже, існує можливість будь-яких неочікуваних змін у структурі та складі банків. До 2016 р. в Україні функціонувало чотири банки з контрольною часткою держави в капіталі: «Ощадбанк», «Укресімбанк», «Укргазбанк» та ПАТ «Розрахунковий центр».

В кінці 2016 р. на початку 2017 р. з суттєвими проблемами зіткнувся найбільший банк України – Приватбанк. В результаті він перейшов у державну власність, проте будь-яке коливання банківської установи відразу веде за собою хвилювання та відтік капіталу. Всупереч всім прогнозам даний банк залишив лідируючу позицію на банківському ринку. Це підтверджує і рейтинг, який представлено на рис. 2.

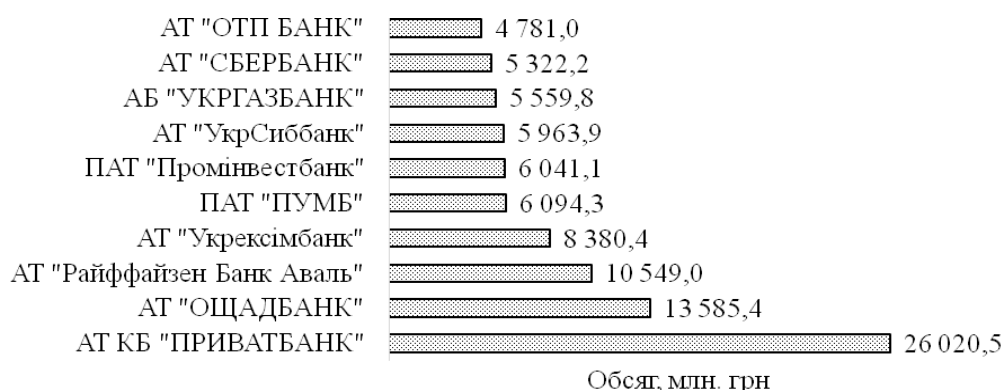

Рис. 2. Рейтинг найбільших банків за обсягом власного капіталу станом на 01.10.2018 р., млн грн

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних НБУ [2].

Згідно з останніми статистичними даними (3 кв. 2018 р.) ПРИВАТБАНК має найбільший обсяг власного капіталу – 26020,5 млн грн, що вдвічі більше, ніж в ОЩАДБАНКУ. За результатами рейтингів встановлено, що при формуванні статутного капіталу та в цілому власного капіталу по банківській системі України велика

доля припадає на десятку лідерів, а саме 88,9% – у статутному капіталі та 68,4% – у власному капіталі. Така висока частка окремих банків підвищує ризики у банківській системі. Позитивним є те, що частка чотирьох державних банків в статутному капіталі банківської системи України становить 60,6% (рис. 3).

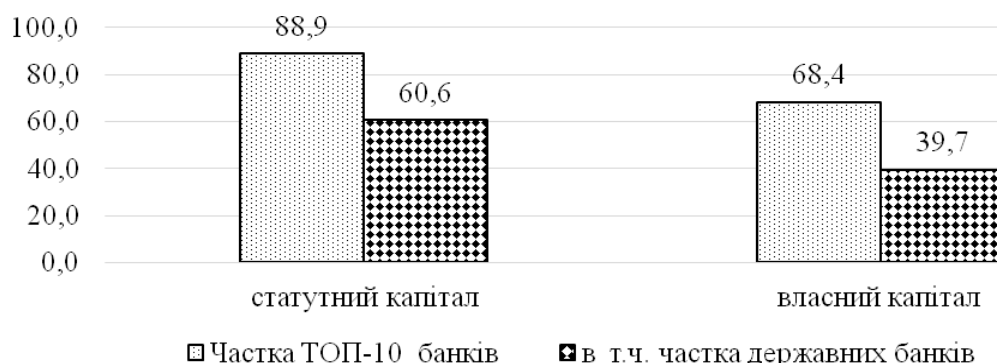

Рис. 3. Частка державних банків у банківському капіталі станом на 01.10.2018 р.
Джерело: складено і розраховано автором на основі даних НБУ [2].

В цілому лідерами на депозитному ринку України є виключно державні банки – ПРИВАТБАНК (23,4% загального депозитного портфеля), ОЩАДБАНК (15,8 %) та УКРЕКСІМ БАНК(8,7 %). Така висока частка окремих банків підвищує ризики у банківській системі, зокрема ризик збільшення навантаження на ФГВФО, у разі визнання банку неплатоспроможним. За результатами рейтингів встановлено, що при формуванні залучених ресурсів по банківській системі України велика доля припадає на десятку лідерів, а саме: 75,1 % – у депозитному портфелі юридичних осіб; 83,3 % – у залучених ресурсах від населення. Одночасно зазначимо, що частка чотирьох державних банків в залучених ресурсах банківської системи України становить 55,0 % (рис. 4).

Ці результати свідчать про високий рівень довіри до державних банків із боку вкладників. Ми вважаємо, що така довіра свідчить про те, що у період очищення банківської системи України в умовах кризи та економічної нестабільності, коли значна кількість банків має фінансові проблеми, юридичні та фізичні особи довіряють фінансовим установам, діяльність яких підтримується та гарантується державою. Таким чином, державні банки, на відміну від банків із приватним капіталом, мають перевагу на ринку банківських послуг.

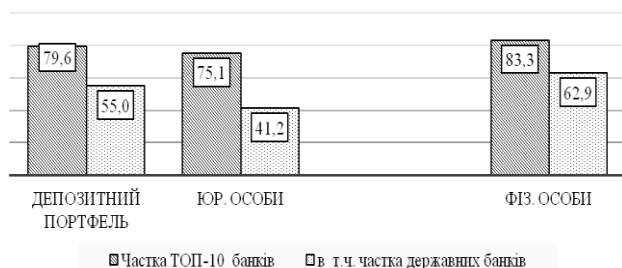

Рис. 4. Частка державних банків у залучених ресурсах банківської системи України на 01.10.2018 р.

Джерело: складено автором на основі [2].

Проаналізуємо прибутковість державної діяльності у вітчизняній банківській системі (рис. 5). Політичний вплив та використання державних банків зацікавленими сторонами у своїх інтересах обумовив масштабні збитки банківської системи України.

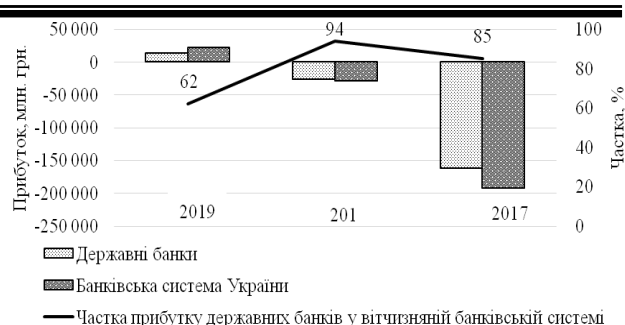

Рис. 5. Розмір прибутку банківської системи України та питома вага державних банків
Джерело: складено автором на основі [2].

З рис. 5 видно, що у 2019 році вперше банківська система отримала прибуток у сумі 21726 млн грн. При цьому сумарний прибуток державних банків становить 13562 млн грн або 62 % – загальних прибутків. У 2018 році зафіксовано найвищу частку (94%) збитків державних банків у вітчизняній банківській системі.

Аналогічним чином можна було передбачити, що кредитування, обумовлене політичним впливом, також призвело до погіршення аналізу кредитного ризику. Рівень непрацюючих кредитів у самих «Ощадбанку» та «Укрексімбанку» становить, відповідно, 64% та 65%. І ця цифра відрізняється від 43% таких кредитів у недержавних фінустановах банківської системи. Можна зробити висновок, що українці сплачують високу ціну замість отримання вигоди від своїх державних банків [4].

З метою оцінки рівня концентрації і, відповідно, монополізації ринку розраховано фактичні значення індексу концентрації Херфіндаля-Хіршмана (ННІ). Індекс концентрації дає змогу враховувати концентрацію ринку за обмеженою кількістю найбільших учасників ринку – банків [10]. Даний індекс використовують як загальний індикатор наявності (відсутності) домінуючих учасників ринку. Він розраховується за формулою:

$$ННІ = \sum_{k=1}^N \left(\frac{P_k}{P} \right)^2,$$

де P_k – певний показник діяльності окремого банку (наприклад, власний капітал), за яким здійснюється оцінка рівня монополізації ринку;

P – значення відповідного показника для всієї банківської системи;

N – кількість банків у банківській системі. ННІ може мати значення 0 – 1.

Встановлена така шкала градації рівня концентрації:

- 1) 0 – мінімальна концентрація;
- 2) від 0 до 0,1 – низький рівень концентрації;
- 3) від 0,10 до 0,18 – середній рівень концентрації;
- 4) понад 0,18 – високий рівень концентрації.

Для аналізу охоплення ринку банківських послуг та характеристики рівня концентрації державних банків використовуємо такі показники, як власний капітал, активи, кредитний портфель, обсяг залучених коштів. Проаналізуємо рівень охоплення ринку банківських послуг державними банками за цими показниками на початок 2019 року (табл. 1).

Таблиця 1. Рівень концентрації державних банків у банківській системі України станом на 01.01.2019 р.

Банки	Активи	Капітал	Кредити	Зобов'язання
Приват-банк	0,074	0,046	0,008	0,042
Ощадбанк	0,023	0,016	0,013	0,027
Укрексім-банк	0,014	0,003	0,015	0,016
Укргазбанк	0,002	0,002	0,006	0,004
Розрахунковий центр	0,000	0,000	0,000	0,002
Разом державні банки	0,348	0,194	0,159	0,310
Разом банківська система	1	1	1	1

Джерело: складено автором за даними [2].

Загалом спостерігаються різні рівні концентрації. Розглядаючи окремо досліджувані банки, можна помітити, що вони мають концентрацію, нижчу за середню. Проте серед них найбільший індекс концентрації по активам (0,07), капіталу (0,04), зобов'язанням (0,04) спостерігається у «ПриватБанку», за критерієм обсягу кредитів найбільший індекс має «Укрексімбанк» – 0,15.

В цілому рівень концентрації державних банківських установ у банківській системі України є високим, зокрема індекс за обсягом активів – 0,35, за зобов'язаннями – 0,31. Виключенням є

лише ринок кредитування, там індекс рівня концентрації є середнім – 0,16. Причиною такої концентрації державних банків на ринку банківських послуг є перехід ПриватБанку у державну власність, що суттєво змінило структуру банківського сектору. Збільшення частки держави у банківському секторі може негативно вплинути на його фінансову безпеку, фінансову стійкість та ефективність діяльності та має свої загрози загалом. Однією з них є те, що значна концентрація «Ощадбанку», «ПриватБанку», «Укрексімбанку» може призвести до монополізації ринку банківських послуг.

На сучасному етапі є надзвичайно важливим рівень освоєння інновацій у державних банках. Саме це допомагає їм конкурувати з комерційними банками. Найпопулярнішими є такі види продуктів:

1) мобільний банкінг – це сервіс, за допомогою якого клієнт банку, тобто власних карткового рахунку, має можливість керувати власними безготівковими коштами за допомогою мобільного телефону: переказувати кошти з одного рахунку на інший, поповнювати мобільний рахунок, переказувати кошти за кредитом, оплачувати Інтернет, комунальні послуги тощо;

2) Інтернет-банкінг (веб-банкінг) – це один із видів дистанційного банківського обслуговування, що дає можливість клієнту управляти своїми рахунками не виходячи з дому, за допомогою мережі Інтернет навіть у віддалених куточках країни;

3) «зона 24» – це місце, де клієнти банку можуть вільно скористатися послугами цілодобово: самостійно керувати своїми рахунками, одержувати консультацію працівника call-центру, подавати заявки на підключення або відключення різних видів послуг тощо. Така зона, зазвичай, оснащена банкоматом, терміналом та телефоном доступу до інформаційної служби;

4) електронний залишок – дана послуга в касах банку дає можливість зараховувати залишок менше однієї гривні на рахунок мобільного телефону клієнта або у вигляді електронного ваучера, таким чином скорочує витрати на обіг монет;

5) POS-термінали в торговельних мережах – надають можливість розраховуватися карткою за придбані товари та послуги, а тому зменшують обсяг готівки в обігу;

6) QR-банкінг – це винахід, за допомогою якого можна, не беручи з собою пластикovu

картку, легко та швидко оплатити рахунки за товари, послуги та Інтернет-покупки, через QR-код за безконтактною банківською системою. QR-код (quick response code) – двомірне зображення, в яке закладається певний текст або цифри, і зчитувати інформацію з неї можна будь-яким мобільним телефон з фотокамерою та програмним забезпеченням. Потрібно просто сфотографувати код, який швидко розпізнається через мобільний Інтернет, відкриється сторінка оплати, де потрібно ввести свій пароль;

7) розумна заправка – це зручний додаток «ПриватБанку», що дає можливість без черги заправитися бензином на касі, не виходячи з автомобіля. Працює «Розумна заправка» так: знаходить заправку по GPS-координатах, після чого вибирається номер колонки, марка бензину і кількість літрів або сума, на яку необхідно заправитися. Потім оплачується операція через телефонний додаток в онлайн-режимі. Це дає можливість зекономити час та безпечно розрахуватися;

8) Send money – новітня послуга, що дозволяє переводити на рахунок одержувача гроші за номером мобільного телефону. Ідея в тому, що не потрібно вводити 14-значний номер, як раніше, а просто номер телефону одержувача грошей. Далі система працює вже з людиною-одержувачем, яка повинна ввести дані своєї карти і підтвердити переказ. Для цього потрібно зайти в додаток, ввести номер мобільного телефону, суму і вибрати, з якої карти списувати кошти. Що важливо, одержувач може бути клієнтом будь-якого іншого банку системи Visa або Master Card;

9) фотокаса – це новинка для смартфонів. За фотографіями рахунків і комунальних платежів працівники банку самі створюють усі необхідні документи, які потім приходять на e-mail як відскановане фото. Усе, що потрібно зробити – це сфотографувати квитанцію, за якою потрібно розрахуватися, смс-повідомленням відправити її в банк і підтвердити операцію;

10) Приват 24 для окулярів Google glass – додаток майбутнього, за допомогою якого можна оплачувати рахунки за фото, переводити кошти через голосові функції, заправлятися на АЗС, оплачувати товари та послуги в магазинах та мережі Інтернет, оплачувати замовлення в ресторани, знімати готівку без карти в банкоматах тощо.

На нашу думку, наразі не можна уявити банківську систему без вище зазначених послуг, які дають можливість легко та швидко здійснювати операції і при тому значно економити час. Саме в напрямку інновацій мають працювати державні банки України. Також, особливої уваги заслуговує можливість запровадження в державних банках України нових зарубіжних проектів:

1. Депозитний проект SmartyPig від WestBank (Великобританія) – працює за принципом соціальної мережі – спочатку потрібно зареєструватися, потім виставити цілі, на які призначений ваш вклад і після цього запросити друзів. Такий вклад носить конструктивний характер, адже людині прививається звичка усвідомлювати свої потреби та постійно визначати засоби їх досягнення.

2. Проект Keep the change від Bank of America – його зміст полягає у тому, що в процесі покупки банк округлює суму, а різницю залишає клієнту на окремому ощадному рахунку. Така система уже активно використовується в Україні.

3. CIBC Bank (Канада) створив та запропонував своїм клієнтам нову кредитну карту – «Кобренд» у співробітництві з відомою мережею ресторанів Tim Hortons. Ця інноваційна картка має кнопки, тому при здійсненні покупки або оплати рахунку в ресторані клієнт обирає потрібну йому кнопку і здійснює платіж.

4. Сервіс P2P – перекази здійснюються через мобільний телефон, який представлений на ринку банківських послуг як Oborau, Hal-Cash/Bankinter, POPmoney/PNCBank. Суть такого сервісу полягає в тому, що для переказу грошей не потрібно знати прізвище, банк та номер рахунку. Все, що потрібно – зареєструватися у проекті P2P-переказів і відправити гроші, натискаючи відповідні кнопки на телефоні. Якщо телефон уже є в системі і він прив'язаний до рахунку в банку, то гроші придуть прямо на нього, а якщо номера в системі немає, то рахунок буде відкрито автоматично [9].

Інновації сприяють розвитку державних банківських установ, дозволяють полегшити процес нарощування нової клієнтської бази, особливо молодого покоління, яке легко вбирає в себе новітні технології, підвищують конкурентний рівень, допомагають залучати нових інвесторів і нарощувати капітал всередині країни.

В залежності від ступеня реалізації державних інтересів, нами запропоновано класифікувати регуляторну політику держави щодо діяльності державних банків на інертну та ініціативну. Одним із завдань держави в здійсненні фінансової політики має бути забезпечення збалансованості інтересів суб'єктів господарювання, банківських установ та державних пріоритетів щодо розвитку банківської системи з одночасним залученням реального інвестора в банківський сектор. Саме в цьому найбільше проявлятиметься ініціативна (позитивна) роль держави (рис. 6).

Нагальною потребою є розробка низки нових економічних нормативів та фінансових показників, які б достеменно відображали результати діяльності та давали змогу оцінити ефективність роботи саме державних банків. Отже, адміністративно-правові заходи у сфері функціонування державних банків включають: виділення загальних принципів функціонування всіх державних банків та специфічних функцій для кожного із них; впровадження адекватної системи моніторингу та контролю за діяльністю даних банків; створення нової чи вдосконалення існуючої нормативно-правової бази, яка б регламентувала діяльність державних банків [11].

Для забезпечення сталого розвитку банківського сектору та його залучення в здоровий процес фінансового посередництва, в державних банках необхідно запровадити новий механізм управління. Основою цього механізму є посилення незалежності наглядових рад державних банків для мінімізації політичного впливу на діяльність банків, що покращить привабливість державних банків для потенційних інвесторів. Уряд має прийняти рішення стосовно ролі кожного державного банку та зробити засади стратегічного реформування державного банківського сектору доступними для ознайомлення громадськості. Ці засади мають призвести до значного скорочення частки держави в банківській системі, чого можна досягти шляхом приватизації. Також існує необхідність розробки рекомендацій для всіх банків, включно з державними фінансовими установами, щодо управління проблемними активами, а також необхідність створення вторинного ринку проблемних активів. Це допоможе банкам позбутися своїх проблемних активів у портфелях та забезпечить нове фінансування для збільшення нового кредитування [7].

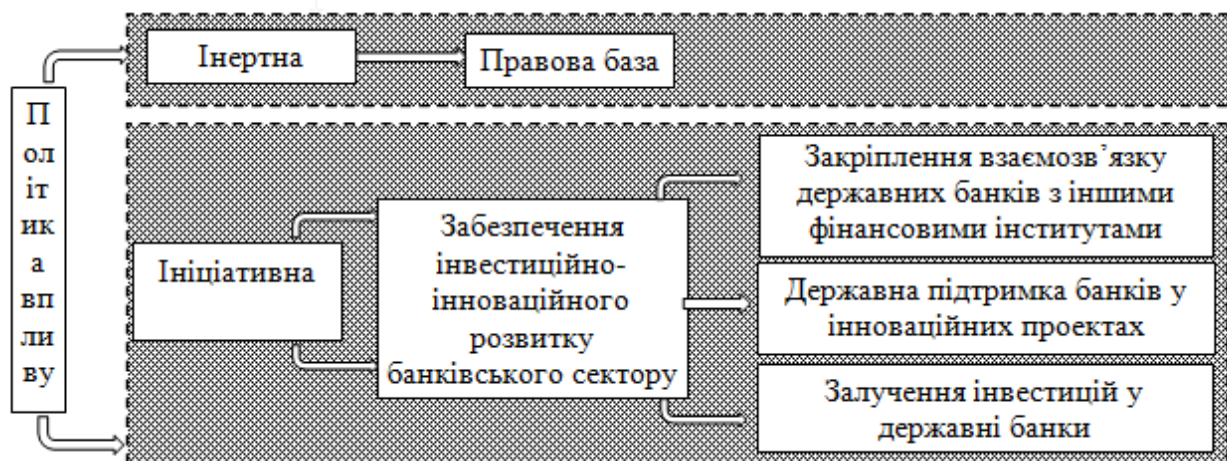

Рис. 6. Класифікація регуляторної політики держави щодо діяльності державних банків
Джерело: власні дослідження.

Ми погоджуємося з думкою тих аналітиків, які вважають, що держава не повинна бути ключовим гравцем на банківському ринку, вона повинна забезпечити конкурентне середовище на ринку. Державні банки повинні спрямовувати свої зусилля на реалізацію фінансової та еконо-

мічної політики держави. Безумовно, вони повинні конкурувати на засадах змагальності у банківському секторі. Ключовий орієнтир – це 24% від банківського сектору в цілому. Якщо порівнювати з показником 2015–2016 років, до націоналізації "ПриватБанку", частка державних

банків складала близько 27%. Власне цей показник і є орієнтиром [7].

Висновки та перспективи подальших досліджень

Проведене дослідження дає змогу дійти висновку, що ринок банківських послуг в Україні нині характеризується концентрацією банківських активів і пасивів у певній групі банків, а саме, державних банків. Запровадження ініціативної регуляторної політики держави щодо діяльності державних банків дасть змогу створити ефективну фінансово-економічну систему, яка забезпечить виконання державними банками покладених на них завдань та функцій, а ефективна організація державних фінансових потоків, дозволить спрямовувати фінансові ресурси держави саме в тих галузях економіки, які їх найбільше потребують. Для забезпечення сталого розвитку банківського сектору та його залучення в здоровий процес фінансового посередництва, в державних банках необхідно запровадити новий механізм управління. Основою цього механізму є посилення незалежності наглядових рад державних банків для мінімізації політичного впливу на діяльність банків, що покращить привабливість державних банків для потенційних інвесторів. Розробка даного механізму управління стане темою для наступного наукового дослідження.

Reference

1. Bugel, Yu. V. (2016). Problemy rozvytku bankivskoi systemy v Ukraini [Problems of development of the banking system are in Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 9, 623–626 [in Ukrainian].
2. Nacionalnyj bank Ukrayiny (2019) Pokazniki bankivskoyi diyalnosti [Indicators of banking activity] Retrieved from <https://bank.gov.ua> [in Ukrainian].
3. Kychan, O. M. (2016). Problemy ta napriamy pokrashchennia bankivskoi systemy Ukrainy [Problems and directions of improvement of the banking system of Ukraine]. *Ekonomika: teoriia ta praktyka*, 1, 54–58 [in Ukrainian].
4. Kakhkonen S. (2017). Konkurentospromozh ni derzhavni banky z yakisnym upravlinniam ta dlia kozhnoho – peredumova zrostannia Ukrainy [Competitive state banks with high-quality management and for everyone - a prerequisite for Ukraine's growth]. Retrieved from <https://www.worldbank.org/uk/news/opinion/2017/12/14/ukraine-state-banks> [in Ukrainian].
5. Koretska, N. I. (2014). Protseks kontsentratsii rynku bankivskykh posluh Ukrainy: otsinka ta stratehii pozytsionuvannia [Process of concentration of market of bank services of Ukraine : estimation and strategies of positioning]. *Ekonomichnyi forum*, 1, 196–204 [in Ukrainian].
6. Kornieiev, V. V. (2015). Osoblyvosti i novi mozhlyvosti rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy [Features and new possibilities of development of the banking system of Ukraine]. *Kryza bankivskoi systemy: prychny i shliakhy vykhodu : materialy naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 65–67). Kyiv : UBS NBU [in Ukrainian].
7. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2015). Napriamky ta pryntsypy rozvytku derzhavnykh bankiv do 2025 roku [Directions and principles of development of state banks by 2025] : stratehichni rekomendatsii. Kyiv. Retrieved from : <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-2-2017/23.pdf> [in Ukrainian].
8. Purii, H. M. (2017). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy [Modern state and prospects of development of the banking system of Ukraine]. *Finansovyi prostir*, 3 (27), 41–45 [in Ukrainian].
9. Homenko O. V. (2017). Rynok innovatsii nykh bankivskykh produktiv v Ukraini [A market of innovative bank foods is in Ukraine]. Retrieved from <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/65-1.pdf> [in Ukrainian].
10. Solodovnik, O. O. & Stepanenko, K. R. (2017). Pozytsionuvannia derzhavnykh bankiv na rynku bankivskykh posluh Ukrainy [Positioning of state participating banks is at the market of bank services of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. Ekonomika i menedzhment*, 27 (2), 110–114 [in Ukrainian].
11. Chmutova, I. M. (2011). Osoblyvosti funktsionuvannia derzhavnykh bankiv u bankivskii systemi Ukrainy [Features of functioning of state participating banks are in the banking system of Ukraine]. *Problemy ekonomiky*, 4, 135–138 [in Ukrainian].
12. OECD (2013). Economic Surveys: Slovenia. Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-slovenia-2013_eco_surveys-svn-2013-en.

FUNCTIONING OF STATE PARTICIPATING BANKS AT THE MARKET OF BANK SERVICES OF UKRAINE

L. Sus, M. Onychuk

e-mail: Lsus4462@gmail.com

Zhytomyr National Agroecological University
7, Stary Blvd, Zhytomyr, 10008, Ukraine

A value of state participating banks for development of the banking system of Ukraine is implicit, as in the process of the activity they decide the row of tasks that have a national value, in particular, support of stability of the banking system; financing of socially useful, however financially unprofitable projects; stimulation of financial development is in regions, where it is difficult to get to the commercial banks. The special maintenance the role of state participating banks acquires in the conditions of swift increase of stake of foreign capital in the banking system of country. The aim of the advanced study are an exposure of features of functioning of public bank institutions and formalization of their activity on a prospect. Basic advantages and lacks of presence of public domain are in-process systematized in the bank sector of economy. Rating of bank institutions is built and market position of state participating banks is certain in the banking system on assets, attracted money and to the capital. The analysed basic performance of state participating banks indicators are in Ukraine, the analysis of profitability of public bank institutions is conducted in particular. With the aim of estimation of level of concentration and, accordingly, monopolization of bank market the actual values of index of concentration of Herfindahl–Hirschmana are expected for state participating banks. The conducted calculations gave an opportunity to define the basic problems related to the increase of level of concentration at the market of bank services, and ground basic directions of their overcoming. The instrumental providing of politics of the state is investigational in relation to efficiency of functioning of state participating banks in Ukraine. The offered is needed innovative bank services for the successful providing of stable activity of public bank institutions.

Keywords: banking system, state participating bank, competitiveness, index of concentration, market of bank services, bank innovations.

ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ БАНКОВ НА РЫНКЕ БАНКОВСКИХ УСЛУГ УКРАИНЫ

Л. В. Сус, М. А. Онищук

e-mail: Lsus4462@gmail.com

Житомирский национальный агроэкологический университет
бульвар Старый, 7, г. Житомир, 10008, Украина

Значение государственных банков для развития банковской системы Украины является безоговорочным, поскольку в процессе своей деятельности они решают ряд задач, имеющих общегосударственное значение, в частности: поддержание стабильности банковской системы; финансирование социально полезных, но финансово неприбыльных проектов; стимулирование финансового развития в регионах, куда трудно попасть коммерческим банкам. Особого смысла роль государственных банков приобретает в условиях стремительного увеличения доли иностранного капитала в банковской системе страны. Целью научной работы является выявление особенностей функционирования государственных банковских учреждений и формализации их деятельности на перспективу. В работе систематизированы основные преимущества и недостатки присутствия государственной собственности в банковском секторе экономики. Построен рейтинг банковских учреждений и определены рыночная позиция государственных банков в банковской системе по активам, привлеченным средствам и капиталу. Проанализированы основные показатели деятельности государственных банков в Украине, в частности проведен анализ доходности государственных банковских учреждений. С целью оценки уровня концентрации и, соответственно, монополизации банковского рынка рассчитано фактическое значение индекса концентрации Херфиндаля-Хиршмана для государственных банков. Проведенные расчеты позволили определить основные проблемы, связанные с повышением уровня концентрации на рынке банковских услуг и обосновать основные направления их преодоления. Исследована инструментальное обеспечение политики государства относительно эффективности функционирования государственных банков в Украине. Предложены необходимы инновационные банковские услуги для успешного обеспечения стабильной деятельности государственных банковских учреждений.

Ключевые слова: банковская система, государственный банк, конкурентоспособность, индекс концентрации, рынок банковских услуг, банковские инновации.